

Postbus 242
2130 AE Hoofddorp
T (088) 496 04 21
E info@cea.nl
I www.cea.nl

Datum binnenkomst : 13 februari 2025 Referentie : 25/ICEA/02960 Telefoon : (088) 496 04 21
Bijlage(n) : Behandelaar : Coen Bongers E-mail : info@cea.nl

Onderwerp   **Reactie Fontys Economie en Communicatie - Consultatieformulier
uitgangspunten raamwerk**

Let op

Het consultatieformulier bestaat uit vijf onderdelen. Ieder onderdeel verwijst naar de relevante paragraaf van [het consultatiedocument](#) en bevat de bijbehorende doelstellingen, uitgangspunten, consultatievragen en antwoordvelden. Houd hier rekening mee bij het lezen van deze reactie.

Onderdeel 1 van 5

Paragraaf 3.1

Eindtermen op basis van leeruitkomsten

Doelstellingen	A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze: <ol style="list-style-type: none"> 1. toekomstbestendig zijn; 4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.
Uitgangspunt	Het nieuwe raamwerk beschrijft de eindtermen op basis van leeruitkomsten met op strategisch niveau kaders voor het onderwijs- en toetsprogramma. Onderwijsinstellingen en RPO zijn aansluitend verantwoordelijk voor het opleidings- en toetsprogramma dat wil zeggen het ontwerp van leer- en lesdoelen en de onderwijs- en toetsvormen.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Welke kansen ziet u (bij het ontwerpen en invullen van het opleidings- en toetsprogramma) wanneer CEA de eindtermen beschrijft op basis van leeruitkomsten? 2. Welke belemmeringen ziet u (om dit te realiseren)?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Fontys Economie en Communicatie Opleiding accountancy welke zowel de hbo-bacheloropleiding als de Post Bachelor MKB Accountant opleiding aanbiedt.
Antwoorden	<p>Kansen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Opleiding is niet meer klassiek de theorie doceren. Studenten vragen om de samenhang tussen de theorie en de praktijk te leren. Opleiding zijn hierdoor steeds vaker gedwongen om de samenwerking te zoeken met partners uit het werkveld. Thans op basis van eigen initiatieven. Dit nieuwe raamwerk zorgt er ook voor dat er een kwaliteitsborging voor onderwijs moet komen bij de accountantskantoren / stagebureau daar waar het gaat om de samenwerking met hogescholen. 2. Toetsen heeft in het recente verleden al uitgewezen dat dit niet een activiteit is die passend is binnen een werkomgeving. Scholen zijn hier beter in geoutilleerd. Ook

daar zijn de mogelijkheden om samen op te trekken en de opleidingen de eigenaar van het toetsen te laten zijn. Deze toetsingen zullen dan vallen onder een examencommissie vanuit de opleiding en dat borgt de onafhankelijkheid die het bij de kantoren vaak ontbreekt.

3. Het geeft de ruimte aan scholen en werkveld om te gaan zoeken naar een goede mengvorm van toets beleid die aansluit bij het hedendaagse programmatisch toetsen. Door de vrijheid te geven om dit in te richten kan vanuit de samenwerking met het werkveld ook BKO en BKE trajecten worden opgezet voor praktijkbegeleiders / werknemers van kantoren die betrokken zijn bij beoordelingstrajecten. Voorwaarde hierbij is wel dat dat wordt aangestuurd door de opleidingen maar wel in een goede samenwerking met kantoren.

Belemmeringen

1. Vanuit het HBO vindt er een uitstroom plaats naar de universiteiten voor de RA opleiding en naar de MKB Accountant binnen de bestaande Post bachelor opleiding. In het verleden hebben de aansluitingen van HBO en universiteiten gezorgd voor een doublure van onderwerpen. Hbo-opleiding vertegenwoordigd in het AC-scholenoverleg zou met de vertegenwoordiging van de universiteiten moeten zorgen voor een efficiënt traject waarin doublures worden vermeden. Als Iedere opleiding een eigen interpretatie krijgt van de invulling kan het er wel toe leiden dat aansluitingen zorgen voor extra studieduur. Voorstel zou zijn voor een permanent overleg tussen HBO en Universiteiten en mede gelet op de integratie theorie en praktijk ook de vertegenwoordiging van stagebureaus. Dit initiatief moet liggen bij

de opleidingen en stagebureaus zelf en niet geïnitieerd worden vanuit toezichthoudend beleid. Zoals het AC scholenoverleg dat momenteel binnen HBO voor het accountancy onderwijs al jaren kent.

2. Discussie gaat voor de MKB-accountant veelal over de certificerende bevoegdheid. Haal deze belemmering weg bij de opleidingstitel en plaats deze bij de kantoren zoals het vergunningenstelsel van de AFM het ook heeft. De certificerende bevoegdheid ziet toe op de bevoegdheid voor een accountant om de wettelijke jaarrekening controle te mogen uitvoeren. Thans wordt het ook binnen het maatschappelijk verkeer voor andere opdrachten dan de wettelijke controle ingezet. Dit belemmert de mogelijkheden van de MKB-accountant. Wellicht dat het beroepsprofiel soelaas daarin gaat bieden maar het kan op termijn wel leiden tot een verdere stagnatie in de instroom van de opleiding.
3. Momenteel zijn er verschillende organen die toezicht houden op de theorie- en praktijkopleidingen. De NVAO op de bachelor, de CEA op de Post HBO en de RPO op de onderdelen van de praktijkopleiding. Het zou wenselijk zijn om het toezicht onder één orgaan te laten vallen, bij voorkeur de NVAO.

Onderdeel 2 van 5

Paragraaf 3.2

Themagericht raamwerk

Doelstellingen	1. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze: 2. conceptuele vorming stimuleren (en het 'stapelen' van onderwerpen voorkomen); 3. aansluiten op de diverse werkpraktijk; 4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.
Uitgangspunt	Het nieuwe onderwijsraamwerk beschrijft de eindtermen themagericht.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Welke kansen ziet u als het gaat om een thematische insteek? 2. Welke belemmeringen ziet u als het gaat om een thematische insteek? 3. Voor welke (max 6) thema's zou u kiezen voor de oriëntatie Assurance en/of Accountancy-MKB?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Fontys Economie en Communicatie Opleiding accountancy welke zowel de hbo-bacheloropleiding als de Post Bachelor MKB Accountant opleiding aanbiedt.
Antwoorden	<p>Kansen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. In onze hervorming van het bachelor onderwijs hebben wij al een keuze gemaakt voor drie hoofdthema's. De samenstel accountant, de controlerende accountant en de adviserende accountant. Thematische insteek kan er wel toe bijdragen dat toekomstige ontwikkelingen, bijvoorbeeld momenteel CSRD, als een thema wordt ingevoegd in het bestaande programma. De thema's moeten wel tot gevolg hebben dat het opleidt tot een accountant die het analytische vermogen heeft om snel hoofdzaken te signaleren. Het denkvermogen om te komen tot passende oplossingen en deze op een geschikte wijze kan communiceren met de klant. 2. Thematisch onderwijs kan er ook voor zorgen dat er al op een vroeg stadium vanuit HBO

onderwijs voorgesorteerd wordt op het universitaire onderwijs en wellicht ook thema's via de universiteiten laat volgen als studenten de wens hebben om auditor te worden. Kortom het biedt mogelijkheden om een efficiënte leerroute uit te stippelen.

Belemmeringen

1. Eenmaal een thema benoemd kan het voor het continue actualiseren van het onderwijsaanbod een belemmering worden om toekomstige ontwikkelingen in een thema in te bouwen of te hervormen maar het als een aanvullend thema aan te gaan bieden. Het moet niet zoals het momenteel wordt ervaren als iets wat er elke keer bij komt.

Voorbeelden van thema's

Laat de thema's op hoofdtaken van de accountant aansluiten en laat opleidingen vrij om binnen een hoofdthema de sub thema's te bedenken. Daarmee wordt de ruimte gegeven om aansluiting te krijgen met het doel waarnaartoe wordt opgeleid.

1. De samenstel Accountant
2. De controlerend Accountant
  - a. Voor de studenten die naar de universiteit willen doorstromen zal de nadruk liggen op de jaarrekening controle;
  - b. Voor studenten die naar de post HBO willen doorstromen zal de nadruk liggen op bijzondere onderzoeken.
3. De adviserende accountant
4. De CSRD Accountant

Onderdeel 3 van 5

Paragraaf 3.3

Theorie en praktijk geïntegreerd in de eindtermen

Doelstellingen	<p>A. Eindtermen die zodanig van opzet en inhoud zijn dat ze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. aansluiten op de diverse werkpraktijk. <p>2. Eindtermen die de vormgeving van de accountantsopleiding zodanig stimuleren dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het leereffect voor studenten optimaal is; 2. dubbelingen voorkomen worden; 3. de administratieve last voor studenten verlaagd wordt; 4. de professionele ontwikkeling tot startbekwame accountant in een actieve leercultuur plaatsvindt.
Uitgangspunt	CEA wil de integratie van theorie en praktijk zoveel mogelijk stimuleren door de eindtermen geïntegreerd te beschrijven en in het raamwerk geen onderscheid te maken in eindtermen voor theorie en praktijk.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe kijkt u aan tegen de integratie van de eindtermen van theorie en praktijk? 2. Welke kansen ziet u daarin voor studenten, het onderwijs- en/of het werkveld? 3. Welke belemmeringen ziet u?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Fontys Economie en Communicatie Opleiding accountancy welke zowel de hbo-bacheloropleiding als de Post Bachelor MKB Accountant opleiding aanbiedt.
Antwoorden	<p>Integratie biedt een aantal voordelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het afdichten van de leeruitkomsten is niet louter noodzakelijk omdat vanuit theoretische opleiding te realiseren. Het aantonen van de toepassing van de kennis in combinatie met de vaardigheid van de uitvoering in de praktijk draagt bij om de opleiding maakbaar en aantrekkelijk te houden. • Het vakgebied is dynamisch en veranderd voortdurend. Is het niet op de verschillende verantwoordelijkheidsgebieden dan is het wel in de toepassing van bepaalde technieken. Theoretisch kan dan gezorgd worden voor de basis hygiëne van de student op het kennisvlak

en kan in de praktijk de verdieping gezocht worden om de samenhang en competentie te ontwikkelen om bepaalde materie goed te beheersen.

- Voor de brede instroom is het ook handig als mensen die vanuit een andere studierichting in willen stromen om titteldrager te worden de mogelijkheid hebben om de in de praktijk uitgevoerde opdrachten aan te tonen dat ze aan bepaalde leeruitkomsten voldoen. Dat zorgt voor een kortere en efficiëntere studieroute.

Kansen

- 1.** Het functioneren van de studenten /trainees binnen de (eigen) werkomgeving gaat onderdeel uitmaken van de beoordelingsmethodiek bij het gebruik van programmatisch toetsen.
- 2.** Om de studietijd zo kort mogelijk te maken moet men al kunnen starten met de praktijk onderdelen in de bachelor fase van de opleiding. Uitgevoerde beroepsproducten die worden uitgevoerd in samenspraak met het werkveld moeten onderdeel uitmaken van de beoordelingsmethode van het programmatisch toetsen.
- 3.** Het geeft ook de mogelijkheid om aansluiting te krijgen bij de HR-kolom van de werkgevers waarbij de beoordelingen die intern worden gemaakt ook afgestemd worden voor opleidingsdoeleinden.
- 4.** Praktijkbegeleider krijgen een bewustere rol in het opleidingstraject. Dat zorgt voor een vermindering van het aantal beoordelingen. Het uiteindelijke oordeel van het behalen van de leeruitkomst ligt volledig bij de verantwoordelijkheid van de opleiding maar de beoordeling van de praktijkbegeleider of een andere deskundige binnen het kantoor wordt wel meegewogen. Dit zorgt voor een onafhankelijk oordeel waarbij alle facetten van het opleidingstraject worden meegenomen.

Belemmeringen

- 1.** Beoordelingen van de praktijkbegeleider of een andere deskundige binnen een organisatie maakt onderdeel uit van de beoordelingssystematiek van de opleiding. Om de borging van de kwaliteit van deze functionarissen te hebben zou een

	<p>opleidingstraject voor BKO en/of BKE een minimumvereiste moeten zijn. Hierop zouden mensen uit het werkveld kunnen afhaken.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Er zijn verschillende partijen betrokken in het toezicht op de verschillende onderdelen van de opleiding. Als dat zou blijven zorgt dat voor wellicht niet eenduidig toezicht. Een toezichthouder is daarbij noodzakelijk (bijv. NVAO) 3. De werkplek is zeer bepalend voor het slagen of falen van het niveau van de werkzaamheden. Deze moeten uiteraard voldoen aan een minimumeis die gesteld wordt bij elke leeruitkomst. Als werkplekken niet geaccrediteerd worden dan is de kans op mislukken van de geïntegreerde opleidingen een feit.
--	--

<p>Doelstellingen</p>	<p>A. Eindtermen die zodanig zijn van opzet en inhoud dat ze:</p> <p>4. opleidingen de ruimte geven voor het ontwikkelen van het curriculum en innovaties in onderwijs- en toetsvormen.</p> <p>B. Eindtermen die de vormgeving van de accountantsopleiding zodanig stimuleren dat:</p> <p>3. de administratieve last voor studenten verlaagd wordt.</p> <p>C. Eindtermen die qua normering zodanig ingestoken zijn dat:</p> <p>1. brede en diverse instroom (in de postinitiële fase) wordt gefaciliteerd;</p> <p>2. er aandacht is voor doorstroom, inclusief 'herintreders' qua studie.</p>
<p>Uitgangspunt</p>	<p>In het nieuwe raamwerk wordt de ECTS-norm per vakgebied losgelaten. Het beheersingsniveau omschrijft de kwalificaties bij afronding van de accountantsopleiding. Dit geeft de mate van complexiteit en zelfstandigheid aan waarop iemand de vereiste competenties moet behalen. De kwalificaties sluiten aan op het European Qualifications Framework (EQF) zoals dat in EU verband is opgesteld. Ook stelt CEA de eisen waaraan een student moet voldoen om de praktijkopleiding te mogen beginnen conform EQF. Voor de normen van de studielast en studieduur overweegt CEA verschillende mogelijkheden. Deze verschillen in hoeverre CEA opleidingen ruimte biedt om het opleidings- en toetsprogramma in te vullen en een beroep doet op de verantwoordelijkheid van de opleidingen om de kwaliteitsnorm te handhaven. In haar toezichtsrol beoordeelt CEA in hoeverre opleidingen de eindtermen realiseren en vaststellen dat een student deze heeft behaald.</p>
<p>Consultatievragen</p>	<p>1. Op welk niveau horen kwantitatieve en/of kwalitatieve normen thuis in de eindtermen? Bijvoorbeeld op themaniveau, op initieel- en/of eindniveau? En maakt u daarin onderscheid als</p>

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

	<p>het gaat om type normering (studielast, studieduur, beheersingsniveau)?</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Acht u het noodzakelijk om normen op te nemen in de eindtermen voor studielast en studieduur? Wat zijn uw voornaamste overwegingen hierbij? 3. Welke kansen of belemmeringen ziet u bij de mogelijkheden (zie hieronder) die CEA moet meenemen in haar overweging?			
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Fontys Economie en Communicatie Opleiding accountancy welke zowel de hbo-bacheloropleiding als de Post Bachelor MKB Accountant opleiding aanbiedt.			
Antwoord	<p>De leeruitkomsten dienen te worden geformuleerd op het eindniveau. De opleidingen kunnen in hun opleidingsprogramma toewerken tot het eindniveau. Studenten kunnen dan ook op hun eigen manier invulling geven aan de onderdelen die moeten leiden tot het eindniveau. Daarmee kan de opleiding en praktijk worden afgestemd op de planning van de werkzaamheden binnen een kantoor.</p>			
	<p>Normen geven geen borging van de kwaliteit. Het kan juist zorgen voor een belemmering. Een duidelijke norm in toetsing en afstemming waar kwalitatief goede datapunten aan moeten voldoen.</p>			
	<table border="1"><thead><tr><th>Mogelijkheden</th><th>Uw overwegingen:</th></tr></thead><tbody><tr><td><p>Studielast theoretische opleiding:</p><ul style="list-style-type: none"> • Geen normering voor de studielast, • Een minimum ECTS-norm voor gehele accountantsopleiding of een (minimum) ECTS-norm enkel voor de postinitiële fase.</td><td></td></tr></tbody></table>	Mogelijkheden	Uw overwegingen:	<p>Studielast theoretische opleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen normering voor de studielast, • Een minimum ECTS-norm voor gehele accountantsopleiding of een (minimum) ECTS-norm enkel voor de postinitiële fase.
Mogelijkheden	Uw overwegingen:			
<p>Studielast theoretische opleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen normering voor de studielast, • Een minimum ECTS-norm voor gehele accountantsopleiding of een (minimum) ECTS-norm enkel voor de postinitiële fase.				

Onderdeel 4 van 5

Paragraaf 3.4

Normering van de eindtermen

	<p>Studieduur en -last praktijkopleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Urennorm behouden, al dan niet met een kwalitatieve norm voor vakgebied en type werkzaamheden; • Geen vertaling naar een urennorm, invulling aan NBA/RPO voor driejarige praktijkopleiding; • Geen kwalitatieve norm voor vakgebieden of type werkzaamheden.	
	<p>Beheersingsniveau theoretische en praktijkopleiding:</p> <p>CEA sluit met haar kwalificaties aan op het raamwerk dat gangbaar is in het hoger onderwijs. Het gaat om beheersing van de competenties op bachelor en/of masterniveau.</p> <p>CEA stelt per oriëntatie toelatingseisen (minimum) voor praktijkopleiding in aansluiting op het beroepsprofiel.</p>	

Onderdeel 5 van 5

Paragraaf 3.5

Aandacht voor (brede en diverse) instroom en doorstroom

Doelstellingen	C. Eindtermen die qua normering zodanig ingestoken zijn dat: <ol style="list-style-type: none"> 1. brede en diverse instroom (in de postinitiële fase) wordt gefaciliteerd; 2. er aandacht is voor doorstroom, inclusief 'herintreders' qua studie.
Uitgangspunt	CEA overweegt een minimum set van competenties te beschrijven op basis waarvan een student aan de postinitiële fase van de theoretische opleiding kan beginnen zonder aanvullende deficiënties (instroomprofiel). Dit maakt voor studenten helder waar minimaal aan moet zijn voldaan en belemmert de student niet in zijn keuze van onderwijsinstelling. Opleidingen kunnen op basis van de minimum set een ontwikkelgesprek houden om te bepalen in hoeverre een student al competenties heeft verworven en waar aanvullende ondersteuning nodig is.
Consultatievragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe kijkt u aan tegen het beschrijven van een minimum set van competenties benodigd om te kunnen starten in de gehele postinitiële fase van de opleiding (dus het theorie- en praktijkdeel)? Welke uitdagingen ziet u daarbij om dit te realiseren? 2. Wat is er volgens u nog meer nodig om een bredere en diverse instroom te faciliteren?
Vanuit welk perspectief beantwoordt u de vragen? (student, werkveld, opleiding)	Fontys Economie en Communicatie Opleiding accountancy welke zowel de hbo-bacheloropleiding als de Post Bachelor MKB Accountant opleiding aanbiedt.
Antwoord	Om te komen tot een brede instroom een ook aan te sluiten bij de ontwikkeling binnen het hbo-onderwijs is om de kernvakken af te toetsen op eindniveau in de post HBO. Op HBO niveau is het niet ondenkbaar dat gelet op de afnemende aantallen studenten er gekozen wordt voor een algemene finance opleiding met uitstroom profiel Accountancy. Dat maakt het makkelijker om aansluiting en instroom te bewerkstelligen vanuit andere finance opleidingen zoals Finance Taks and Advice, Finance en Control of bedrijfskunde.

Onderdeel 5 van 5

Paragraaf 3.5

**Aandacht voor (brede en diverse) instroom en
doorstroom**

--	--